

آشنایی با «مؤسسه»

مطالعات تاریخ

معاصر ایران»

علی رضا مهبان‌شاهلو

لشاره:

گزارش ذیل که مطالبی است در خصوص تاریخچه و فعالیت‌های دو بخش اطلاع‌رسانی و پژوهش این مؤسسه، با استفاده از گزارش مندرج در روزنامه اطلاعات شماره‌های ۲۱۹۷۴ و ۲۱۹۷۳، (۱۲) و ۱۱ مرداد ماه ۱۳۷۹ تنظیم شده است.

بی‌شک، آشنایی با مراکز نگاهداری اسناد تاریخی و کتاب‌خانه‌های مرجع تاریخ معاصر ایران، می‌تواند زمینه بسیار مناسبی جهت ارتقای کمی و کیفی تحقیقات درباره موضوع تاریخ معاصر و اندیشه سیاسی ایران را فراهم آورد.

مقدمه:

با وقوع انقلاب شکوهمند اسلامی، عده زیادی از وابستگان رژیم گذشته از کشور گریختند و اسناد و کتاب‌های باقی مانده از

یکی از مهم‌ترین این مراکز، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران است واقع در (تهران، خیابان ولی عصر، شهید فیاضی - فرشته - پلاک ۱۲۸، صندوق پستی

«بخش اجرایی و اطلاع‌رسانی»

این بخش از پنج قسمت تشکیل شده است: ۱. مخزن اسناد خطی و تصویری ۲. مرمّت اسناد ۳. سازماندهی اسناد ۴. کتابخانه ۵. رایانه.

۱. مخزن اسناد خطی و تصویری: از تاریخ به عنوان حافظه، سند هویت و شناس‌نامه یک ملت نام برده‌اند. آنچه در حفظ و انتقال حافظه تاریخی به نسل‌های بعدی و جلوگیری از گسست و انقطاع تاریخی بین نسل‌های یک ملت اهمیت درجه اول و جایگاهی حیاتی دارد؛ اسناد، روایات و متون تاریخی است که به مثابه ماده خام برای تدوین تاریخ واقعی و اصیل به کار می‌رود. بدون این اسناد معتبر، موضوع بررسی‌های تاریخی اساساً متنفی شده و با کمبود و یا خدشه‌دار شدن آنها، تدوین مسیر تاریخی زندگی ملت‌ها، شکل ناقص و مخدوش به خود می‌گیرد. از این رو اهمیت اسناد تاریخی و لزوم گردآوری و نگهداری این موارث ملی، فلسفه وجودی مراکز اسنادی است. در مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، برای صیانت اسناد در مخزن، از روش‌های نوین علمی

این افراد که در حالت بلاتکلیفی و نابودی قرار گرفته بود، به بنیاد مستضعفان منتقل شد. پس از مدتی به همت مسئولان وقت بنیاد و با کسب اجازه از حضرت امام خمینی علیه السلام طرح ایجاد مؤسسه‌ای برای نگهداری از اسناد و کتاب‌های یاد شده و خدمت‌رسانی مرتبط با آنها، تصویب و به اجرا گذاشته شد. به این ترتیب «مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی» در سال ۱۳۶۵ آغاز به کار کرد.

اسناد فوق به مثابه پشتوانه حقوقی بنیاد بوده و از ابتدا به دلیل این امر و نیز خصوصی بودن اسناد موجود، حوزه فعالیت آن از سایر مراکز اسنادی که عمدتاً دولتی هستند، تفکیک شد. طی سالیان بعد به تکمیل اسناد و کتب، اقدام و در عرصه پژوهش نیز فعالیت آغاز شد. محدوده این فعالیت‌ها دوران قاجاریه و پهلوی بوده است.

این مؤسسه با تغییر نام از مؤسسه پژوهش و مطالعات فرهنگی، به مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران (در سال ۱۳۷۴) در قالب دو معاونت اجرایی و پژوهشی به فعالیت خود ادامه می‌دهد.

رایانه‌ای از اسناد، از دیگر فعالیت‌های مؤسسه در جهت حفاظت از مدارک است. مرمت مدارک، از جمله امور تخصصی و مبتنی بر اصول علمی است و به هیچ عنوان فعالیتی ساده و پیش‌پاافتاده نیست و به وسایل استاندارد و نیز افراد متخصص در شیمی، زیست‌شناسی و مرمت اسناد نیاز دارد. چراکه شیوه‌های سنتی مرمت مانند استفاده از چسب و سریش، از آفات اسناد تاریخی می‌باشد. در چنین شرایطی، مرمت یک برگ سند، گاه تا سه روز به طول می‌انجامد ولی مرمت سندهایی با کم‌تر از ۲۵ درصد تخریب، زمان به مراتب کم‌تری می‌خواهد و مرمت ده تا بیست برگ آنها در یک روز امکان‌پذیر است.

۳. سازماندهی اسناد: در این جهت، ۵۰۰۰۰۰ برگ سند، تفکیک و در رده‌های علمی تعیین شده قرار گرفته است. استخراج اطلاعات بیش از ۲۰۰۰۰۰۰ برگ سند شامل: واژه‌ها، موضوع‌ها، اعلام و سایر اطلاعات مندرج در اسناد، تهیه کپی از اسناد مؤسسه، ترجمه ۲۱۰۰۰۰ هزار برگ سند از زبان‌های انگلیسی، آلمانی، فرانسوی، ایتالیایی و عربی به

مانند سیستم اعلام خطر و گردش هوا استفاده می‌شود. در این بخش، ۵۰۰۰۰۰۰ برگ سند و ۵۰۰۰۰۰۰ هزار قطعه عکس محافظت می‌شود.

۲. مرمت اسناد: در جهت حفظ و نگهداری اسناد و مدارک، از طریق آموزش و رعایت شرایط مناسب نگهداری و اصول ایمنی، تا حد زیادی می‌توان از تأثیر سوء عوامل آسیب‌رسانی به این مدارک کاسته و سلامت آنها را تأمین کرد.

این عوامل را می‌توان به سه دسته کلی شیمیایی، بیولوژیکی و فیزیکی تقسیم کرد. هر یک از عوامل مزبور به دلایل مختلفی ایجاد می‌شوند که بخشی از آنها به شیوه‌های حفاظت و نگهداری، آلودگی‌های محیطی، میزان حرارت، رطوبت، و نور و عوامل ساختاری مدارک مربوط می‌شود. در بخش آسیب‌شناسی و مرمت اسناد، آنها را ضد عفونی و پاکسازی و از آفت‌ها و قارچ‌ها مصون می‌کنند. آن‌گاه عمل استحکام بخشی اسناد انجام می‌گیرد که اگر شرایط نگهداری آنها مساعد باشد، عمر اسناد را حداقل پنجاه سال افزایش می‌دهد. تهیه کپی، میکروفیش و تصویر

نحوه استفاده از کتابخانه و مخزن اسناد: مؤسسه مطالعات تاریخ ایران، همه روزه مراجعان زیادی دارد که شمار بسیاری از آنان را پژوهشگران علوم انسانی تشکیل می‌دهند. استفاده از اسناد و کتابخانه مؤسسه، نیاز به معرفی نامه دارد و در غیر این صورت متقاضی باید تقاضای کتبی خود را ارایه کند تا بتواند از خدمات مؤسسه برخوردار شود. به این ترتیب، مسئولان مؤسسه امکان می‌یابند از تعداد مراجعان اطلاع حاصل کنند و برای ارایه خدمات بهتر به آنان برنامه‌های لازم را به اجرا بگذارند. کتاب برای مطالعه در خارج از مؤسسه، امانت داده نمی‌شود و صرفاً در محل کتابخانه قابل استفاده است. این کتابخانه از ساعت ۷:۳۰ صبح تا ۶ بعد از ظهر روزهای شنبه تا چهارشنبه، و تا ساعت ۴ بعد از ظهر پنجشنبه به صورت یک‌سره آماده ارایه خدمات به مراجعان است.

۵. بخش رایانه: از سال ۱۳۷۰ به منظور تسریع در اطلاع‌رسانی، بخش رایانه‌ای مؤسسه آغاز به کار کرده است. عمده فعالیت‌های انجام شده در این

فارسی از دیگر فعالیت‌های این بخش محسوب می‌شود.

۴. کتابخانه مؤسسه و سالن گنجینه: از آنجا که موضوع فعالیت مؤسسه، پژوهش در موضوعات دوران قاجاریه و پهلوی است، بخش اعظم کتاب‌ها و نشریات گردآوری شده در کتابخانه نیز به نوعی به این دوران مربوط است. ۱۳۰۰۰۰ هزار جلد کتاب، ۱۷۵۰ عنوان روزنامه و مجله در ۳۰۰۰۰۰ نسخه، و ۵۰۰۰۰ برگ گزارش، نقشه و پایان‌نامه در این کتابخانه وجود دارد و کامل‌ترین مجموعه کتاب‌های مرتبط با تاریخ معاصر کشور، در این بخش جمع‌آوری شده است. کتاب‌هایی که قدمت تاریخی دارند، نفیس و چاپ سنگی هستند و یا به دلیل نوعی صحافی ارزشمندند، در سالن گنجینه نگهداری می‌شوند. در این بخش، اصول بسیاری از اساس‌نامه‌ها و مرام‌نامه‌های سیاسی نیز وجود دارند که از آنها به‌طور کامل حفاظت می‌شود. فهرست‌نویسی در کتابخانه مؤسسه، بسیار ریز و جزئی‌نگرانه است و این امر امکان مطالعات دقیق پژوهشگران را فراهم می‌سازد.

سرگذشت نامه‌ها، شامل ۲۲۱۹۳ برگ اطلاعات. ۱۲. بانک اعلام منابع تاریخی معاصر (کتاب و نشریات)؛ شامل ۱۱۶۰۱۲۹ برگ اطلاعات.

«فعالیت‌های بخش پژوهش»

۱: تهیه طرح جامع پژوهشی در موضوعات تاریخ معاصر: با توجه به خلأ موجود در زمینه پژوهش‌های تاریخ معاصر و با اتکا به اسناد، کتاب‌خانه تخصصی و ۴۸ بانک اطلاعاتی موجود، مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران بر اساس یک طرح جامع پژوهشی - که متخصصان شاغل در مؤسسه تهیه کرده‌اند - به پژوهش در موضوع‌های تاریخ معاصر مبادرت کرده است. ویژگی طرح مزبور، برزوقایع معاصر از ابعاد فرهنگی، سیاسی اقتصادی و اجتماعی است.

در این پژوهش، هم‌چنین آن دسته از تحولات جهان و منطقه‌ای که بر سیر وقایع در ایران تأثیر گذاشته، بررسی می‌شود.

الف) تدوین مراجع مطالعاتی با عنوان پروژه‌های ملی: نبود برخی از منابع مطالعاتی مرجع در تاریخ معاصر، باعث

بخش، عبارت است از تصویر برداری رایانه‌ای (اسکن) از ۱۸۰۰۰۰۰ سند مؤسسه به منظور حفاظت اسناد و بالا بردن سرعت اطلاع‌رسانی و آماده‌سازی برنامه جامع اطلاع‌رسانی مؤسسه.

هم‌چنین ۴۸ بانک اطلاعات در مؤسسه تشکیل شده است که مهم‌ترین آنها عبارتند از: ۱. بانک اسناد؛ شامل ۶۸۵۳۰۰ برگ اطلاعات حاوی: چکیده، نمایه، لغات، اعلام و سایر اطلاعات مندرج در اسناد. ۲. بانک عکس؛ شامل ۱۶۳۸۶۷ برگ اطلاعات. ۳. بانک کتاب‌های فارسی، شامل ۵۴۸۱۹ برگ اطلاعات. ۴. بانک کتاب‌های غیر فارسی؛ شامل ۶۵۹۸۳ برگ اطلاعات. ۵. بانک نشریات، شامل ۳۰۰۰۰۰ برگ اطلاعات. ۶. بانک شجره‌نامه‌ها، شامل ۶۷۸۰ برگ اطلاعات. ۷. بانک اسناد چاپی، شامل ۱۹۷۳۶ برگ اطلاعات. ۸. بانک عکس‌های چاپی، شامل ۱۰۸۷۹۰ برگ اطلاعات. ۹. بانک فهرست مندرجات کتاب، شامل ۸۷۱۱۲ برگ اطلاعات. ۱۰. بانک فهرست مقالات فارسی، شامل ۴۵۴۱۴ برگ اطلاعات. ۱۱. بانک

بنیادی خود، اقدام به انجام مطالعات موضوعی در محورهای فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی عصر قاجار و پهلوی کرده است.

برخی از این محورهای مطالعاتی عبارت است از:

۱. غرب‌شناسی، غرب‌گرایی و غرب‌ستیزی ایرانیان: این مجموعه شامل مطالعاتی در خصوص مواجهه ایرانیان با غرب است. پنج کتاب از این محور، تحت عنوان‌های «تعامل دین و سیاست در ایران»، «نقش علمای شیعه در رویارویی با استعمار»، «بست‌نشینی در سفارت انگلستان»، «آشنایی ایرانیان با فلسفه‌های جدید غرب» و «حوزه نجف و فلسفه تجدد در ایران» منتشر شده است. هم‌چنین عنوان‌های: «ایرانیان و فرهنگ غرب در عصر قاجار»، «پژوهشی بر فعالیت انجمن تبلیغی کلیسای انجیلی در ایران»، «تاریخ مدرنیته در ایران از مشروطه تا انقلاب اسلامی» و «تاریخچه فراماسونری در ایران» آماده چاپ است.
۲. زعمای مشروطیت: این مجموعه شامل تک‌نگاری‌هایی درباره زندگانی

طولانی شدن روند تحقیق شده است. ضمن آن که پراکندگی اطلاعات و کمبود امکانات برای پژوهش‌گران، باعث می‌شود محقق امکان مراجعه به تمامی منابع را نداشته باشد. به منظور رفع این نقیصه، مؤسسه اقدام به اجرای پروژه‌های بزرگ کرده است، که برخی از آنها عبارتند از: روزشمار منتظم تاریخ قاجار در ۱۰ جلد، فرهنگ ایلات و عشایر در ۵ جلد، چکیده و نمایه مطبوعات عصر ناصری، روزنامه حبل‌المتین، روزنامه اختر، مطبوعات عصر مظفری، مطبوعات عصر محمد علی‌شاه و احمد شاه، و چکیده و نمایه مجله خواندنی‌ها در ۳۰ جلد.

این پروژه‌های ملی امکان گسترده‌ای را در اختیار پژوهش‌گران می‌گذارد و ضمن تعمیق مطالعات آنان، سرعت روند پژوهش‌های تاریخی را تا حد زیادی افزایش می‌دهد.

ب) عنوان‌های مطالعات و پژوهش‌های موضوعی: در زمینه مطالعات موضوعی و تک‌نگاری نیز مؤسسه بر اساس طرح جامع پژوهشی و با اتکا به بانک جامع اطلاعاتی و پژوهش‌های

فلسطین»، «خلیج فارس در قرن بیستم» و «قیام سال ۱۸۷۵ هندوستان» برخی از عناوین این مجموعه است که آماده چاپ می‌باشند.

۴. مطالعات محلی: این مجموعه شامل تحولات رخ داده در تمامی نقاط کشور است. این تحقیقات بدین دلیل صورت گرفته که تدوین تاریخ ایران بدون مطالعات محلی، غیر ممکن است. «تاریخ کهکیلویه»، «بررسی جایگاه تاریخی بنادر ایرانی خلیج فارس»، «تاریخ دشت مغان»، «نفث و بختیاری‌ها»، «خوانین بختیاری و انگلستان»، «شیخ خزعل و انگلستان»، «شورش شیخ عیدالله کرد»، «تاریخ و فرهنگ آذربایجان»، «کاغذکنان در گذرگاه تاریخ» و «تاریخ سیستان و بلوچستان»، از جمله مطالعات محلی است که بعضی از آنها منتشر شده و برخی دیگر در دست تهیه و آماده‌سازی برای چاپ است.

۵. مطالعات سیاسی، اقتصادی و اجتماعی: این مجموعه شامل مطالعات و پژوهش‌های متنوعی است که در بازشناسی موضوعات و شخصیت‌های مطرح در تاریخ معاصر، مؤثرند.

شخصیت‌های دینی عصر مشروطیت است. جلد اول این مجموعه، با نام «قیام حاج آقا نور الله اصفهانی» به چاپ رسیده است و عنوان‌های دیگری مانند: «زندگانی آخوند خراسانی»، «زندگانی ملاعبدالله مازندرانی»، «زندگانی میرزا حسین آقا نجل خلیل»، «زندگانی میرزا حسن آقا تبریزی»، «زندگانی سید محمد طباطبایی»، «زندگانی سید عبدالله بهبهانی»، «زندگانی میرزای نایینی»، «زندگانی حاج شیخ فضل الله نوری»، «زندگانی آیت‌الله سید کاظم یزدی» و «زندگانی آخوند ملاقربان‌علی زنجان» در دست تهیه است.

۳. مطالعات منطقه‌ای: این مجموعه شامل موضوعاتی است که دربرگیرنده تحولات منطقه‌ای کشورهای است که تحولاتشان بر کشور ما تأثیر گذاشته است. توجه ویژه به ترفندهای استعمار و صهیونیسم جهانی در منطقه نیز دغدغه اصلی این مطالعات است. کتاب‌های «تاریخ صهیونیسم» و «نقش یهود در سرنگونی سلطان عبدالحمید» به چاپ رسیده است و کتاب‌های «یهود و مسأله

جلد)، «زمین و زمین خواری در عصر پهلوی اول»، «تاریخچه بانک شاهنشاهی»، «زندگانی سیاسی داریوش همایون» و «سراب یک ژنرال» (زندگانی حسن طوفانیان).

۶. استعمارشناسی: ایران به عنوان یک کشور نیمه مستعمره در عصر قاجار و یک کشور وابسته به امپریالیسم در عصر پهلوی، به شدت در مظان اقدامات مخرب قدرت‌های استعماری قرار داشت؛ از این‌رو شناخت تحولات تاریخ معاصر ایران بدون شناخت استعمار، غیر ممکن است. هدف این مجموعه شناساندن ساختارها و مکانیزم‌های کشورهای سلطه‌گر استعماری است و برخی از عنوان‌های این مجموعه که آماده چاپ‌اند عبارتند از:

«زندگانی سیاسی لرد راندالف چرچیل»، «ظهور و سقوط کمپانی هند شرقی»، «امپریالیسم روسیه، زندگانی سیاسی لرد کرزن»، «تاریخ سازمان‌های اطلاعاتی بریتانیا»، «ادوارد هفتم و دربار یهودی وی»، «تاریخ امپریالیسم بریتانیا» (۲ جلد)، «امپریالیسم مهار شده»،

برخی از عناوین این مجموعه عبارتند از: «زندگانی و اندیشه‌های تقی‌زاده»، «تاریخچه کمیته مجازات»، «احداث راه آهن و تأثیر آن بر سیاست و اقتصاد ایران»، «اندیشه‌های سیاسی و شکل‌گیری رژیم پهلوی»، «سازمان زنان در عصر پهلوی»، «کانون بانوان در عصر پهلوی»، «قاجاق مواد مخدر در عصر پهلوی»، «متابع جعلی در تاریخ‌نگاری معاصر»، «زندگانی سیاسی خاندان نواب»، «زندگانی سیاسی - فرهنگی خاندان فروغی»، «خاطرات سیاسی محمدرضا آشتیانی‌زاده»، «زندگانی سیاسی خاندان علم»، «زندگانی سیاسی خاندان علاء»، «زندگی سیاسی اردشیر زاهدی»، «خاطرات امیر تیمور کلای»، «زندگانی سیاسی سید ضیاءالدین طباطبایی»، «زندگانی سیاسی - فرهنگی علی دشتی»، «زندگانی سیاسی محمد امین رسول‌زاده»، «حزب دموکرات و تحولات ایران»، «زندگانی هژبر یزدانی»، «استاد خاندان پهلوی» (۴ جلد)، «تحلیل مقدمات ایران از کودتای سوم اسفند تا خلع قاجاریه»، «خاطرات ابوالحسن عمیدی نوری» (۳

«بانک شاهنشاهی در ایران»، «تاریخ کمپانی هند شرقی»، «تاریخ و عملکرد استعمار»، «کودتای رضاخان» و «مسیونرهای مذهبی در ایران».

۲. انتشار فصل‌نامه

الف) فصل‌نامه الکترونیکی بهارستان: این فصل‌نامه با موضوع‌های متنوع تاریخی، برای رده سنی جوانان طراحی شده و تاکنون هفت شماره آن ارائه شده و با استقبال آنان روبه‌رو، گشته و از ابتدای سال ۸۰ به ماه‌نامه تبدیل شده است.

ب) فصل‌نامه تخصصی تاریخ معاصر ایران: در حال حاضر تنها فصل‌نامه تخصصی تاریخ معاصر است که در کشور منتشر می‌شود و در داخل و خارج کشور با استقبال خوبی مواجه شده است.

این فصل‌نامه، دارای بخش‌های متنوعی است مانند: مقالات، تاریخ شفاهی، اسناد تاریخی، اسناد تصویری (عکس)، نقد کتاب، گزارش و کتاب‌شناسی. از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۶؛ ده شماره کتاب تاریخ معاصر و از سال ۱۳۷۶ تا ۱۳۸۰؛ ۱۸ شماره فصل‌نامه تاریخ معاصر، منتشر شده است.

۷. ادبیات تاریخی: این مجموعه شامل پژوهش‌های تاریخی در قالب ادبیات است و برخی از عنوان‌های آن عبارتند از: «رمان دیلماج» (مربوط به تاریخ مشروطه)، «طنز و برادران توفیق» و «تاریخ ادبیات معاصر ایران» (از ابتدای قاجاریه تا انقراض پهلوی).

۸. تاریخ برای جوانان: این مجموعه شامل پژوهش‌های تاریخی برای رده سنی جوانان است. برخی از عنوان‌های این مجموعه عبارتند از: «رمان یاس کیود» (کشف حجاب در عصر رضاخان)، «رمان غول‌های یخی» (مربوط به وقایع انقلاب اسلامی)، «دار بر دوش» (زندگی‌نامه شهید اسکندر زگو)، «زندگی‌نامه شهید مدرس»، «زندگی‌نامه امام خمینی (ره)»، «زندگی‌نامه میرزای شیرازی»، «زندگی‌نامه شهید مطهری»، «زندگی‌نامه شهید رجایی»، «قیام پانزدهم خرداد»، «تمهیدات ضد فرهنگی رژیم پهلوی»، «انقلاب مشروطیت»، «حلقه‌های وابستگی»

۳. فعالیت‌های دیگر

الف) تاریخ شفاهی: از جمله فعالیت‌های مهم مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، ضبط خاطرات رجال گذشته است. افرادی که در زمینه‌های گوناگون فرهنگی، سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و نظامی فعالیت کرده‌اند و در موارد مزبور، خاطراتی دارند که تاکنون مکتوب نشده است. در این زمینه، مؤسسه موفق به ضبط ۴۵۰ ساعت مصاحبه شده است که بخش‌هایی از آن در فصل‌نامه تاریخ معاصر چاپ می‌شود.

ب) برپایی نشست‌های علمی و نمایشگاه‌های عکس و سند: این مؤسسه از ابتدای تأسیس تاکنون، اقدام به برپایی ده‌ها نشست علمی ماهانه و هفتگی در زمینه تاریخ معاصر کرده است. برگزاری گردهمایی در زمینه کودتای سوم اسفند، نقض بی‌طرفی ایران در جنگ دوم جهانی، بزرگداشت شهید مدرس، برگزاری گردهمایی بین‌المللی در ارتباط با نهضت مشروطیت با شرکت محققان هشت کشور و پژوهش‌گران داخلی، و برپایی ده‌ها نمایشگاه عکس و سند به شکل تقسیم و

غیر مستقیم، از جمله اقدامات مؤسسه برای طرح موضوعات تاریخ معاصر ایران است.

ج) تأسیس اداره ارتباطات و روابط بین‌المللی: مؤسسه به منظور ایجاد ارتباط با سایر مراکز علمی و نیز پژوهش‌گران تاریخ معاصر ایران در سرتاسر جهان، اداره ارتباطات و روابط بین‌المللی را تأسیس کرده است. این اداره، ضمن ایجاد بانک اطلاعاتی در خصوص مراکز علمی - فرهنگی جهان و محققان حوزه تاریخ معاصر ایران در سراسر دنیا، به ایجاد ارتباط با آنان مبادرت کرده و از این طریق، مؤسسه و آثار آن به خوبی در جهان شناسانده شده است. معرفی و ارایه آثار مؤسسه از طریق اینترنت^۱، فراهم آوردن زمینه‌های همکاری مطالعاتی مراکز فرهنگی جهان با مؤسسه، ارایه جدیدترین اطلاعات درباره مؤسسه، عرضه روزشمار تاریخی به صورت ماهانه، برپایی نمایشگاه عکس و سند و نمایش شرح حال رجال و ارایه مقالات از طریق

۱. آدرس سایت مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران:

تعداد زیادی نیز آماده ذخیره‌سازی است. هم‌چنین مؤسسه اقدام به تهیه بانک چکیده و نمایه از مقاله‌ها و موضوع‌های تاریخی مجله خواندنی‌ها کرده است. از آغاز کار، روند امور به نحوی طراحی شد که مطالب تهیه شده علاوه بر قابلیت انتشار به شکل یک بانک اطلاعاتی با قابلیت جست‌وجوی قابل توجه، در اختیار محققان قرار می‌گیرد. در این بانک ۲۰۹۶۶ برگ اطلاعات ذخیره شده که حاوی بیش از نیم میلیون اطلاعات است.

هم‌چنین، «بانک رجال معاصر ایران» به منظور گردآوری اطلاعات جامع در خصوص مشخصات شخصی، تحصیلات، مشاغل، تألیفات و عملکرد سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی رجال طراحی شده است. اطلاعات مربوط به بیش از ۵۰۰۰ نفر از رجال، در این بانک ذخیره شده است که نخستین گام برای رجال‌شناسی و تدوین فرهنگ رجال ایران محسوب می‌شود. ایجاد این بانک به دلیل نقش غیر قابل انکار شخصیت‌ها در رویدادهای تاریخی می‌باشد.

اینترنت، جملگی از اقدامات این اداره است. تهیه خبرنامه، انعکاس اخبار کنفرانس‌ها، معرفی کتاب‌های جدید منتشر شده درباره تاریخ معاصر ایران در خارج از کشور، جست‌وجو در اینترنت برای رفع نیاز پژوهش‌گران داخلی، تشکیل انجمن تاریخ از طریق شبکه اینترنت و پاسخ‌گویی به سؤال‌های دانشجویان و دانش‌آموزان عضو انجمن مزبور، بخش دیگری از اقدامات اداره ارتباطات و روابط بین‌الملل است.

د) ایجاد بانک‌های پژوهشی: مؤسسه در جهت اهداف پژوهشی، اقدام به ایجاد و تجهیز بانک‌های پژوهشی کرده است. به عنوان مثال «بانک فیش‌برداری» به منظور گردآوری فیش‌های مطالعاتی در موضوعات مختلف تاریخی طراحی شده است.

موضوع این فیش‌ها به دو بخش اصلی و فرعی تقسیم می‌شود و دامنه جست‌وجو را محدود به حوزه مورد نظر محقق کرده است که در نتیجه، سرعت دستیابی به موضوع را افزایش می‌دهد. در این بانک تاکنون ۴۰۰۰۰ برگ فیش، ذخیره شده و

آمار آثار منتشر شده:

مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران، از آغاز فعالیت انتشاراتی تاکنون ۶۱ عنوان کتاب و فصل‌نامه منتشر کرده است. آمار انتشارات مؤسسه از سال ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۰ که شامل حروف‌چینی، مقابله متن و تصحیح، ویرایش، صفحه‌آرایی و چاپ است، به ۱۶۱۷۰ صفحه می‌رسد. هم‌چنین ۵۷۰۹۴ صفحه کتاب و مقاله، آماده شده و در نوبت چاپ است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی